

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Teknolojik gelişmeler ve dijital dönüşüm ile pandeminin de etkileri, yeni iş ve çalışma modellerini yaygınlaştırmakta, var olan değişim eğilimlerini hızlandırmaktadır. Kısa süreli, düzensiz, güvencesiz ve esnek koşullu çalışma anlamında da kullanılan ve "Gig ekonomisi" olarak ifade edilen yeni çalışma biçimi, ülkemizde özellikle "e-ticaret" ve "kargo" sektörlerinde yaygınlaşan yeni iş ve çalışma modellerinden biridir. Bu çalışma modelinin ülkemizdeki en yaygın formu olan "esnaf kuryelik" işinde de belirgin olarak görüldüğü gibi, bu alanda yaşanan güvencesizlik, elde edilecek gelirin belirsizliği, emeğin sosyal ve ekonomik haklarında yaşanan kayıplar, çalışma hayatında şimdiden büyümekte olan bir soruna işaret etmektedir. Bu çalışma biçiminin, çalışma yaşamındaki etkileri, çalışanların sosyal ve ekonomik hakları ile devletin kural koyucu olarak bu alanda yapması gereken düzenlemelerin araştırılması ve bu konuda alınacak önlemlerin tespiti bir gereklilik haline gelmiştir. Bu amaçla Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ederiz.

Serkan Falukcu
Aliye Arıman
Mehmet

Selin Sayek Böke
İzmir Milletvekili

Se. Sayek Böke

GEREKÇE

Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler ve dijitalleşme süreçleri ekonomide yeni iş ve çalışma modellerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. İnternet üzerinden transfer ile kargo taşımacılığı, internet üzerinden eğitimler gibi birbirinden çok farklı işler, dijital platformlar üzerinden yürütülmeye başlanmıştır. Salgın süresince dünyada olduğu gibi ülkemizde de e-ticaret, kargo, motorlu kuryelik ve diğer ulaştırma hizmetlerindeki büyüme, bu sektörlerde çalışanların sayısını hızla artırmıştır. Bu yeni tip esnek çalışma modeline "Gig ekonomisi" denilmektedir.

Bu yeni tip esnek çalışma modelinde, işçi ve işveren arasındaki geleneksel çalışma biçiminin aksine, çalışanlar dijital platformlarla işçi olarak değil kendi kurdukları şirketin işvereni olarak ilişki kurmaya mecbur bırakılmaktadırlar. Bu modele göre çalışan işçi değil, şirketin iş ortağı olmaktadır.

İşçi ve işveren arasında kurulan ilişkinin bu biçimde şirketler arasında bir ilişkiye dönüştürülmesi, şirketlerin iş hukuku kapsamında çalışanlarına karşı olan sorumluluklarından kaçınmalarına yol açmaktadır. Bu çalışma ilişkisinde işçi "kendi hesabına çalışanlar" statüsüne, ilişkinin kendisi ise iş hukuku kapsamından çıkartılarak borçlar hukukunun alanına sokulmaktadır.

Bu ilişki biçimi, çalışanları kazanılmış ve yasalarla koruma altına alınmış hak ve güvencelerinden mahrum bırakmakta, emekçiler nezdinde yeni bir güvencesizleşme dalgası oluşturmaktadır. Türkiye'de bu yeni tip esnek çalışma modelinin en tipik örneği e-ticaret ve kargo şirketlerinde "esnaf kurye, girişimci kurye, bağımsız kurye" gibi adlandırmalarla devam eden çalışma modelidir.

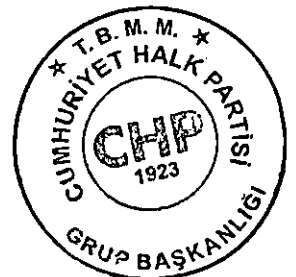

Türkiye'deki en yaygın haliyle esnaf kuryeler, işten çıkartıldıklarında işe iade davası açamamakta, kıdem tazminatı, işsizlik sigortası, fazla mesai, yıllık izin hakları bulunmamaktadır. Sosyal güvenlik primleri işveren tarafından ödenmemektedir. Çalışan kendi primini ödeyemezse sağlık hakkından yararlanamamaktadır. Ayrıca örgütlenme ve toplu sözleşme haklarını kullanamamaktadırlar.

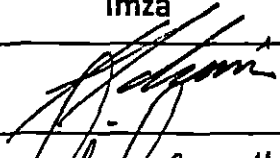
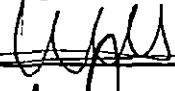
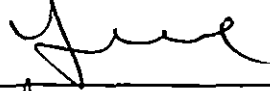
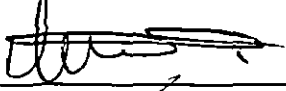
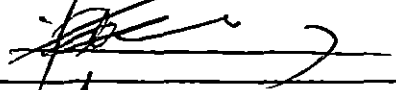
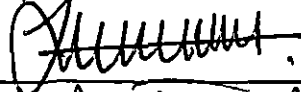
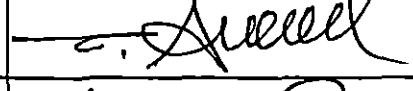
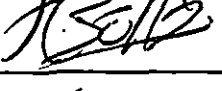
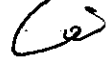
Çalışanlar parça başı ücret almakta, gelir güvencesi sağlayabilmek için yasal sınırların çok üzerinde saatlerde çalışmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. E-ticaret ve kargo sektörlerinde çalışanlar araçlarının bakımlarını, akaryakıt masraflarını, sigorta primlerini, yemek masraflarını ve hayatın olağan akışında çıkacak her türlü ek masrafı kendi cebinden karşılamaktadır. Bu çalışma biçimi ile çalışanlar İş Kanunu'nda bulunan asgari ücret güvencesinden de yoksun bırakılmaktadır.

Bu yeni esnek çalışma biçimi, bu haliyle sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri derinleştiren yeni bir emek sömürüsüne dönüşmektedir.

Belli sektörlerde yoğunlaşan ama bu sektörlerle sınırlı kalmayacağı anlaşılan bu yeni tip esnek çalışma modelinin özellikle çalışanların sosyal ve ekonomik haklarının güvence altına alınarak uygulanmasının sağlanmasına dönük politikaların değerlendirilebilmesi için derhal gündeme alınmasını gerekli kılmaktadır.

3182. Sayılı Meclis Araştırması Önergesinin İmza Çizelgesi

Adı Soyadı	Seçim Bölgesi	İmza
Fikret SAHİN	Balıkesir	
Nihat YEŞİL	Ankara M.	
AZAT KARASU	Sivas M.	
Utku Gökçöz	Eskişehir M.	
Orhan Sarıbal	Bursa M.	
Ahmet AKIN	Balıkesir M.	
Yunus Fırat	İstanbul M.	
Orhan Söner	Adana M.	
Ali Mahir Başoğlu	Mersin M.	
Kamil Okyay SINDIR	İmir M.	
SİBEL ÖZDEMİR	İSTANBUL M.	
Veli Ağbaba	Malatya	
Hüseyin Yıldız	Aydın	
Dr. İlhami Özalp AYAN	Tekirdağ	
Dr. Cevat ARİK	Kayseri	
Ali Haydar Hatverdi	Ankara	
Pınar Kaya	Kırklareli	
Salih Nur Saltı	Eskişehir	
Lale Karabıyık	Bursa	
Bühan Arslan	Adana	